

REMISSVAR

2026-09-01

Dnr: BO 2026-0251-1

Justitiedepartementet:
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till:
JU.L5@regeringskansliet.se

Promemorian En skärpt syn på involvering av underåriga i brottslighet (Ds 2026:14)

(dnr Ju2026/01665)

Inledning och avgränsning

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barns och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

Barnombudsmannen avgränsar yttrandet på aktuell remiss till övergripande synpunkter, vissa särskilda synpunkter på förslag i avsnitt 3.1 och 3.2, samt kommentarer gällande barnrättsperspektivet i promemorian.

Övergripande synpunkter

Barnombudsmannen instämmer i de förslag i promemorian som remissyttrandet avgränsas till. Alla barn har, enligt barnkonventionen rätt till liv, överlevnad och utveckling samt hälsa, trygghet och skydd från alla former av våld.¹ Det är av yttersta vikt att barn skyddas från involvering i kriminalitet. Att allt yngre barn involveras i kriminalitet är en allvarlig utveckling. Situationen synliggör ett svek från vuxenvärlden och ett misslyckande i ansvariga myndigheters förmåga att i tid identifiera och möta barns behov och rätt till skydd, stöd och trygga uppväxtvillkor.

Barn och unga som Barnombudsmannen har träffat under 2024 och 2025 – frihetsberövade, misstänkta eller dömda för brott – har återkommande beskrivit hur vuxenvärlden inte har reagerat eller agerat i tid. Som en frihetsberövad kille uttryckte det:

*"Alltså... Första, man måste lägga mer på tidig insats. Alltså jag fick ingen tidig insats. Alla mina vänner som har hamnat snett, de har inte fått tidiga insatser. Och de andra som har hamnat snett, de har fått insatser men det är fel insatser."*²

¹ Barnkonventionen artikel 6, artikel 24 och artikel 19.

² Barnombudsmannen (2025), "Ni måste hinna före.", barn och ungas berättelser om att vara frihetsberövad.

Barnombudsmannen vill därför, i linje med vad som också lyfts i avsnitt 2.2 i promemorian, understryka att kriminalitet måste förebyggas och bekämpas med hela samhällets förmåga. Straffrättsliga åtgärder behöver kombineras med tidiga, långsiktiga och samordnade insatser som utgår från varje barns behov och förutsättningar. Samhället behöver agera både när barn visar tidiga tecken på utsatthet eller riskerar att involveras i kriminalitet, och när de redan har begått allvarliga brott.

Det är särskilt angeläget att det förebyggande arbetet syftar till att förhindra att barn över huvud taget hamnar i situationer där de involveras i eller rekryterar och utnyttjar andra barn i kriminalitet. Det straffrättsliga arbetet är därför en av flera delar i samhällets ansvar för att motverka denna utveckling. Målet måste vara att samhället hinner före. Som en frihetsberövad ungdom som Barnombudsmannen träffat uttryckte:

*"Ni måste hinna före de kriminella."*³

En central del i detta är att stärka samhällets förmåga att tidigt upptäcka och agera när barn växer upp med våld, otrygghet och bristande vuxennärvaro. I de samtal Barnombudsmannen har haft med frihetsberövade barn och unga framkommer att många levt i utsatthet under lång tid innan de involverades i kriminalitet. De beskriver uppväxtförhållanden präglade av olika former av våld, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck, otrygghet och bristande vuxennärvaro. Samtidigt har insatser saknats, varit otillräckliga eller inte anpassats efter barnets faktiska behov - vare sig för att skydda barn från våld eller för att förhindra att de dras in i kriminalitet.

"Vänta inte till tonåren. Barn och unga behöver hjälp när de är små. Alla på förskolan ser och hör, och redan då måste samhället gå in och hjälpa barn på rätt sätt." Kille⁴

Som underlag för Barnombudsmannens årsrapport år 2025: "Ni måste hinna före" – Barns och ungas berättelser om att vara frihetsberövad, träffade medarbetare vid Barnombudsmannen nästan hundra barn, alla med erfarenhet av att vara frihetsberövade. Vidare fick drygt 500 barn med erfarenhet av att vara frihetsberövade svara på en enkät om deras uppväxtvillkor, erfarenheter av frihetsberövandet och tankar om framtiden. Den gemensamma nämnaren för en majoritet av alla dessa barn var att de vittnar om en omfattande våldsutsatthet under uppväxten - utan att samhället vidtagit tidiga åtgärder.

Barnombudsmannen anser därför att myndigheternas samlade arbete måste omfatta både brottsbekämpande och breda förebyggande insatser. Det krävs ett fungerande skyddsnät för barn, där våldsutsatthet i hemmet kan upptäckas och mötas tidigt. Barnombudsmannen har i olika sammanhang lyft fram förslag om bland annat obligatoriska hembesöksprogram via BVC, nationell screening för trauma och en sammanhållen strategi mot våld mot barn. Barnombudsmannen välkomnar i detta sammanhang regeringens beslut om en ny nationell strategi för att bekämpa våld mot barn.⁵ Det våldsförebyggande arbetet måste ses som en

³ Barnombudsmannen (2025), "Ni måste hinna före."

⁴ Barnombudsmannen (2025), "För varje minut som går och ingen gör något för att hjälpa barn, så blir det bara värre", en återrapportering av ett regeringsuppdrag om brottsförebyggande arbete och hur barn kan skyddas från att utnyttjas i kriminella aktiviteter

⁵ Regeringen (2026). En uppväxt fri från våld – Nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn.

integrerad del av det brottsförebyggande arbetet. Utan tidiga och långsiktiga insatser för barn som utsätts för våld och andra former av utsatthet kvarstår risken att barn och unga riskerar hamna i kriminalitet, oaktat om involvering av underåring i brottslighet kriminaliseras. Som en frihetsberövad tjej uttryckte det:

*"Man måste utbilda alla i vad våld gör med ett barns hjärna, kropp, känslor och själ, både här och nu och i framtiden."*⁶

3.1 Brottet grovt involverande av en underårig i brottslighet ska införas

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget, men önskar komplettera lagrummet för det nya brottet grovt involverande av en underårig i brottslighet med en ytterligare specifik kvalifikationsgrund som tar sikte på barns ålder och funktionsnedsättning.

Barn har rätt till skydd mot alla former av våld och exploatering.⁷ Yngre barn befinner sig i en särskilt utsatt och skyddslös position i förhållande till personer som rekryterar eller på annat sätt involverar dem i kriminalitet. Även barn med funktionsnedsättning kan finna sig i en särskilt utsatt position och ha begränsade möjligheter att värja sig mot påverkan, manipulation, hot eller andra former av utnyttjande. Barnombudsmannen anser därför att den särskilda utsatthet som följer av låg ålder eller funktionsnedsättning bör ges ett tydligare uttryck i bestämmelsen. Att involvera ett mycket ungt barn i kriminalitet bör i sig kunna vara en omständighet som särskilt beaktas vid bedömningen av om brottet är grovt. Detta bör framgå uttryckligen av lagtexten och inte enbart rymmas inom den föreslagna kvalifikationsgrunden att gärningen annars varit av särskilt hänsynslös art.

Föreslagen ny lydelse för en specifik kvalifikationsgrund skulle kunna vara:

"Om brottet är grovt döms för grovt involverande av en underårig i brottslighet till fängelse i lägst två år och högst åtta år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen

...

-omfattat involverande av ett barn som med hänsyn till dess låga ålder eller funktionsnedsättning befunnit sig i en särskilt skyddslös ställning,

... "

3.2 Det straffbara området för involverande av en underårig i brottslighet ska utvidgas

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget att utvidga det straffbara området för involverande av en underårig i brottslighet genom att ansvarsfrihetsregeln ändras till att endast omfatta gärningar som med hänsyn till omständigheterna är uppenbart mindre allvarliga.

⁶ Barnombudsmannen (2025), "Ni måste hinna före."

⁷ Barnkonventionen artikel 19 och artikel 36.

Som Barnombudsmannen har framhållit i de övergripande synpunkterna är det angeläget att samhället agerar tidigt och samordnat för att förhindra att barn involveras i kriminalitet och därefter används för att involvera andra barn. Barnombudsmannen delar bedömningen att lagstiftningen behöver omfatta även sådana klandervärda situationer där barn involveras i kriminalitet av andra underåriga och att ålderskillnaden i sig inte längre bör tillmätas avgörande betydelse.

Barnrättsperspektivet i promemorian

Barnombudsmannen välkomnar att promemorian uppmärksammar barnkonventionen och lyfter fram barnets bästa samt barns rätt till skydd mot alla former av våld. Barnombudsmannen noterar också att förslagen, enligt promemorian, bedöms vara förenliga med Sveriges internationella åtaganden. Samtidigt framgår det inte tydligt att det har genomförts en fördjupad analys av konsekvenser för barn i linje med artikel 3 eller att barn och unga har gjorts delaktiga i arbetet med promemorian. Barn har enligt artikel 12 rätt att komma till tals i frågor som rör dem, och barns egna erfarenheter och perspektiv är viktiga för att bedöma hur förslag påverkar barn i praktiken. Barnombudsmannen anser därför att det fortsatta arbetet bör innefatta en fördjupad barnkonsekvensanalys, där även barns egna erfarenheter och synpunkter beaktas. Analysen bör omfatta såväl positiva som negativa konsekvenser för olika grupper av barn och identifiera eventuella behov av kompensatoriska åtgärder. Barn och unga bör ges möjlighet att komma till tals och deras synpunkter ges betydelse i det fortsatta arbetet.

Beslut har fattats av barnombudsmannen Juno Blom. Föredragande i ärendet har varit utredare Linnéa Jaurell. I den slutliga handläggningen av ärendet har även utredare Emmy Palmén och chefsjurist och tf. chef för utredning och analys Tove Björnheden deltagit.

Juno Blom
Barnombudsman